

มาเป่านกหวีดกันเถอะ

เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2550 นายวีระ สมความคิด เลขาธิการเครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน (คปต.) ให้สัมภาษณ์ในรายการ “สภาท่าพระอาทิตย์” ทางเอเอสทีวี ย้ำว่าจะแจ้งความดำเนินคดีกับผู้ที่ยังไม่สนใจกับตุลาการรัฐธรรมนูญจำนวน 2 คนในคดียุบพรรค โดยยืนยันว่าจะดำเนินการในเร็วๆ นี้อย่างแน่นอน จากนั้นในข่าวไทยพีเอสเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2550 นายวีระได้เปิดเผยว่าขณะนี้กำลังรวบรวมหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้พิพากษาระดับสูงอีกคนมีส่วนรู้เห็นเรื่องการตัดสินยุบพรรคตั้งแต่ปลายปีที่แล้ว เพื่อเตรียมฟ้องคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ให้เร็วที่สุด ส่วนจะเป็นเมื่อใดนั้นต้องดูความพร้อมอีกครั้ง โดยไม่สนใจเสียงยุยงหรือกระแสกดดันของใครทั้งสิ้น

จากกรณีข่าวข้างต้นนี้ทำให้คิดว่าเมื่อพนักงานหรือผู้บริหารพบการกระทำที่ไม่ถูกต้องในสถานที่ทำงาน เขาหรือเธอจะอย่างไรดี คำว่า “เป่านกหวีด” (whistleblowing) หมายถึง การที่พนักงานหรือผู้บริหารระดับใดก็ตามได้พบเห็นการกระทำความผิดแล้วเขาหรือเธอตัดสินใจนำข้อมูลนี้ไปเปิดเผยหรือไปแจ้งความกล่าวโทษให้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิด การเป่านกหวีดสามารถแบ่งได้เป็นการเป่านกหวีดภายในและการเป่านกหวีดภายนอก การเป่านกหวีดภายในเป็นการรายงานการกระทำที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมต่อผู้บังคับบัญชา หรือต่อผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปภายใน หรือต่อหน่วยงาน hotline ซึ่งหลายกิจการเริ่มจัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ ส่วนการเป่านกหวีดภายนอกเป็นการรายงานการกระทำที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก เช่น ต่อสื่อมวลชน ต่อหน่วยงานที่ทำหน้าที่เฝ้าระวังในลักษณะ watchdog หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การเป่านกหวีดทั้งภายในและภายนอกมักเป็นการเปิดเผยข้อมูลซึ่งเป็นหลักฐานแสดงถึงการกระทำผิดกฎหมาย ผิดกฎ ผิดระเบียบข้อบังคับ หรือการบริหารที่ผิดไม่โปร่งใสไม่เหมาะสม หรือการใช้เงินสาธารณประโยชน์ของส่วนรวมไปในทางที่มีขอบเพื่อประโยชน์ตนและพวกพ้อง รวมทั้งการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ตน หรือการกระทำอันใดที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสุขภาพและความปลอดภัยต่อสาธารณชนโดยทั่วไป ในต่างประเทศกรณีตัวอย่างเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องมีการเป่านกหวีด เช่น การทิ้งของเสียที่เป็นพิษสู่สภาพแวดล้อมภายนอกโรงงาน การยกยอกเงินค่าใช้จ่ายกิจการไปใช้ส่วนตัว การทุจริตคอร์รัปชัน การละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานและการให้ออกจากงาน การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับด้านความปลอดภัยของพนักงาน เป็นต้น

การเป่านกหวีดที่เข้าเกณฑ์ต้องคำนึงถึงคุณลักษณะอื่นประกอบด้วยเช่น ก. การเป่านกหวีดต้องเป็นการเปิดเผยข้อมูลที่ปกปิดหรือไม่สามารถเห็นชัดเจน รวมทั้ง ข. ผู้เป่านกหวีดต้องมีความเชื่อว่าการกระทำนั้นผิดไม่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง และ ค. ผู้เป่านกหวีดกระทำการเป่านกหวีดด้วยเจตนาที่จะปกป้องประโยชน์ต่อส่วนรวมมิใช่แอบแฝงเพื่อประโยชน์ตนที่พึงมีพึงได้จากการเป่านกหวีดนั้น และท้ายสุด ง. การเปิดเผยข้อมูลจากการเป่านกหวีดนั้นไม่ต้องห้ามด้วยกฎหมายหรือเป็นผลเสียหายต่อความมั่นคงแห่งชาติ

การเป่านกหวีดมีผลดีผลเสียอย่างไร พนักงานผู้บริหารหรือผู้ที่เป่านกหวีดมีกระบวนการในการคิดตัดสินใจอย่างไร ความเห็นที่มีต่อผู้เป่านกหวีดมีหลากหลาย บางคนมองว่าผู้เป่านกหวีดเป็นคนเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือสาธารณะ บางคนมองผู้เป่านกหวีดว่าเป็นคนเห็นแก่ตัวต้องการความมีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขานกันทั้งเมืองอะไรทำนองนั้น หลายครั้งผลที่ตามมาจากการเป่านกหวีดทำให้ผู้เป่านกหวีดต้องออกจากงาน นำไปสู่คดีฟ้องร้องทั้งทางแพ่งและทางอาญา รวมไปถึงการตัดสินใจพักงานให้ชดเชยค่าเสียหายหรือแม้กระทั่งจำคุกผู้กระทำความผิดในท้ายที่สุด

จากการสำรวจบริษัทมหาชนในสหรัฐอเมริกา 250 แห่งพบว่า มีเพียง 4 ใน 10 บริษัทเท่านั้นที่มีการฝึกอบรมผู้บริหารเพื่อให้อัดการกับเรื่องการเป่านกหวีด และมีน้อยกว่า 25% ที่มีการฝึกพนักงานภายในให้ทราบถึงระเบียบวิธีปฏิบัติในเรื่องการเป่านกหวีด บางท่านเสนอว่าการทำให้กระบวนการเป่านกหวีดเป็นทางเลือกมากขึ้นในองค์กร อาจจะไม่ใช่ประเด็นที่สำคัญเมื่อเทียบกับวัฒนธรรมภายในองค์กรที่ส่งเสริมการพูดคุยกันอย่างเปิดเผย ไม่มีความลับปิดบังระหว่างบุคลากรภายใน ซึ่งน่าจะเป็นการระงับปัญหาขึ้นก่อนที่เหตุการณ์จะลุกลามบานปลาย

“การเป่านกหวีดคือความพยายามในการเรียกร้องความถูกต้องความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม เป็นการต่อสู้เรียกร้องแทนผู้ที่ไม่มีปากมีเสียงหรือผู้ที่เสียสิทธิอันชอบธรรมของเขา... การเป่านกหวีดที่ถูกต้องเหมาะสมกับกรณีที่เป็นสิ่งที่น่าสนับสนุน ยกย่อง แสวงหาวิถีกับผู้ที่เป่านกหวีดอย่างยุติธรรม”

โดยทั่วไปโดยเฉพาะในสังคมไทย พนักงานผู้บริหารไม่ต้องการการเรียกร้องหรือการแสดงออกถึงความไม่จงรักภักดีต่อองค์กร สุภาวิชิตไทยบทหนึ่งยังกล่าวไว้ว่า “ความในใจที่บอก ความนอกออกอย่างนำเข้าไป” หรือ “พูดไปสองปากไปเสียคำเดียว” ซึ่งบ่งบอกถึงวัฒนธรรมประเพณีค่านิยมในสังคมที่ทำให้ผู้คนสงบปากสงบคำอันเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับการเป่านกหวีด แนวทางที่นำเสนอต่อเรื่องนี้อาจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาว่าเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งควรเป่านกหวีดหรือไม่*

1. ดูขนาดของผลกระทบที่จะตามมา ว่าความเสียหายหรือผลร้ายแรงที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคล องค์กร หรือสิ่งแวดล้อมนั้นว่ามากมายเพียงใด ถ้าหากมีเพียงหนึ่งคนที่ได้รับผลกระทบอาจมีความเป็นไปได้น้อยที่จะเป่านกหวีด

2. ประเมินความเป็นไปได้ของสิ่งที่เกิดขึ้น พิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่การกระทำใดการกระทำหนึ่งนั้นจะเกิดขึ้นและเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายที่เป็นผลพวงตามมาในภายหลัง ต้องมั่นใจว่าการกระทำที่เป็นที่ต่อสงสัยนั้นได้เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้นค่อนข้างแน่นอนก่อนทำการเป่านกหวีด เนื่องจากต้องมีการพิสูจน์ทราบภายหลังการเป่านกหวีดแล้ว

* จาก <http://exchanges.state.gov/FORUM/JOURNAL/bus4backgroup.htm>

3. พิจารณาความเร่งด่วนเฉพาะหน้าของสถานการณ์ปัญหา ยิ่งผลลัพธ์มีความปัจจุบันทันด่วนมากเท่าใด ยิ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ต้องทำการแปนกวัดเร็วขึ้นเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น ผลของการกระทำการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอาจทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันภายในช่วงหน้าฝนนี้ย่อมมีความเร่งด่วนมากกว่ากรณีการทุจริตฉ้อฉลที่อาจทำให้ต้องปิดกิจการในอีกสองปีข้างหน้าเป็นต้น

4. ความใกล้ชิดไกลด้านระยะทาง กล่าวคือผู้ที่อยู่ห่างไกลออกไปอาจไม่เข้าใจหรือซาบซึ้งกับสถานการณ์ ความสูญเสียหรือความรุนแรงได้เท่ากับผู้ที่อยู่ใกล้เหตุการณ์ ตัวอย่างเช่นแต่เดิมเราอาจไม่รู้สึกรักมากนักกับสถานการณ์โลกร้อน แต่ในปัจจุบันทุกประเทศ ทั่วทุกทวีป ต่างได้รับผลกระทบไปต่างๆ กัน ก่อให้เกิดความตื่นตัวในเรื่องการทำลายสภาพแวดล้อมของภาคธุรกิจหรือบางประเทศอย่างมากขึ้นในปัจจุบัน

5. จุดเน้นของความพยายาม หมายถึงพิจารณาว่าผลของความพยายามในการกระทำที่ไม่ถูกต้องนั้นมีการกระจุกตัวหรือการกระจายตัวอย่างใด ดังนั้นตามหลักตรรกะนี้แสดงว่าการขโมยเงิน 1 ล้านบาทจากคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวย่อมเป็นพฤติกรรมที่มีการกระจุกตัวของความพยายามและถือเป็นพฤติกรรมที่ชั่วร้าย รุนแรงมากกว่าเมื่อเทียบกับการฉ้อฉลเงิน 1 บาทต่อคนจากจำนวนคนล้านคน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเหตุการณ์ทั้งสองข้างต้นไม่สมควรแก่การแปนกวัดเลย การพิจารณาถึงกรณีนี้การเมืองที่มักทำการทุจริตหรือราษฎรบังหลวงโดยใช้เงินจากภาษีประชาชนคนทั้งประเทศ

ต่อไปนี้เป็นคำแนะนำบางประการสำหรับผู้ที่จะแปนกวัดเพื่อให้การแปนกวัดประสบผลและดำเนินการอย่างเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอนมากขึ้น

- ต้องให้มั่นใจว่าสถานการณ์หรือเหตุการณ์นั้นสมควรอย่างยิ่งที่จะดำเนินการแปนกวัด

- พิจารณามูลเหตุจูงใจของตนเองในการแปนกวัดว่ากระทำไปโดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหาประโยชน์ส่วนตนแบบแฝง

- ตรวจสอบและเก็บเอกสารพยานหลักฐาน ให้เป็นระบบอย่างดี พร้อมทั้งมีการทำสำเนาเอกสารไว้เป็นอย่างดี 2 ชุดแยกเก็บคนละสถานที่เพื่อความปลอดภัย

- ระบุให้ชัดเจนว่าเป็นความผิดลักษณะใด และควรแปนกวัดไปยังหน่วยงานไหนให้ถูกต้อง ทงนี้ต้องศึกษากฎหมายหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

- กล่าวอ้างโทษความผิดให้ชัดเจน โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นคดีความว่าจะทำการฟ้องร้องในข้อหาใด

- ยึดติดกับข้อเท็จจริงตลอดเวลา รวมทั้งเลือกยุทธวิธีในการดำเนินการแปนกวัด จะกระทำอย่างไร่งแจ้งหรือในลักษณะนิ่งๆที่ไม่เป็นที่เปิดเผยเพื่อความปลอดภัย

- พิจารณาว่าควรลาออกก่อนดำเนินการแปนกวัดดีไหม

- ศึกษาหาทางหนีทีไล่ในกรณีที่คาดว่าจะมีการแก้แค้นตงมาในภายหลังอย่างแน่นอน

สื่อและประเทศชาติจะอยู่รอดและเจริญเติบโต รุดหน้าต่อไปไม่ได้หากไม่มีคนกล้าหาญพอที่จะลุกขึ้นมาแปนกวัดเพื่อรักษาผลประโยชน์ขององค์กรและประเทศชาติโดยส่วนรวม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าพวกเราทุกคนจะไม่หลงประเด็นที่ในสังคมไทยทุกวันนี้มีหลายคนเรียกร้องหาความสมานฉันท์หรือพยายามสร้างความปรองดองของคนภายในชาติโดยให้พยายามลืมเรื่องราวอดีตต่างๆ ที่ผ่านไปแล้วซึ่งในหลายเรื่องนั้นไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง การสมานฉันท์กับโจรจึงเป็นการกระทำที่ผิดและไม่ถูกต้องด้วยเหตุผลประการทั้งปวง การสร้างความสามัคคีต้องเป็นไปภายใต้กรอบของความดีงาม ของการมีคุณธรรม และจริยธรรม เราต้องไม่ลืมว่าการแปนกวัดคือความพยายามในการเรียกร้องความถูกต้องความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม เป็นการต่อสู้เรียกร้องแทนผู้ที่ไม่มีปากมีเสียงหรือผู้ที่เสียสิทธิอันชอบธรรมของเขา เพื่อประโยชน์ระยะยาวที่ยั่งยืนแก่หมู่คณะทั้งหมด การแปนกวัดที่ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเวลาจึงเป็นสิ่งที่น่าสนับสนุนยกย่อง และให้กำลังใจกับผู้แปนกวัดอย่างยิ่ง